

Драгана Маринковић

Библиотека „Димитрије Туцовић”, Лазаревац
dragana.marinkovic@bibliotekalazarevac.org.rs

ЕТИЧНОСТ И МОРАЛНОСТ У РАДУ СА МЛАДИМА

Сажетак: Важну улогу у моралном васпитању деце и младих, поред породице, школе и друштва, имају и библиотеке које воде рачуна о њиховим потребама и пружају им забавно, едукативно и поуздано окружење како за образовање, тако и за разону. Потребно је направити стратегију у раду са младима како би им запослени у библиотекама били подршка у развоју личности, на културном, образовном и моралном плану. Уједно би требало имати на уму да је препорука штива, коју библиотекари дају тинејдерима, одговоран посао. Искреност, праведност, умереност и начин опхођења су стубови моралних вредности и мора се водити рачуна да публикације, које млади позајмљују у библиотекама, садрже наведене вредности. У овом раду биће представљени резултати истраживања који су добијени анкетаирањем запослених у јавним библиотекама у Србији, а која одговарају на питања о томе колико су библиотекари спремни да се додатно едукују за рад са младом популацијом и колико размишљају о етици приликом издавања публикација припадницима тзв. зед генерације. Истраживањем је покушано да се утврди колику улогу имају библиотекари у креирању ставова младих према читању и колики је њихов допринос у пружању смерница за формирање читалачких интересовања и навика.

Кључне речи: морал, млади, тинејдери, етика, библиотека, књига, библиотекари

Увод

Као културно-образовне установе библиотеке имају велики друштвени значај и улогу у процесу подстицања читалачких компетенција и писмености. У том смислу је веома важан однос библиотекара према младима. Образовани млади људи су највеће богатство једног народа и најкреативнији покретачки део друштва. Криза морала је, нажалост присутна у данашњем друштву, али она није продукт једне генерације. Чини се да старији немају стрпљења да граде однос са млађима и да бивају разочарани и критички настројени према њима јер млади

не испуњавају њихова очекивања, а запослени у образовном систему и породица се све чешће повлаче и не покушавају да их усмере на прави пут.

У многим библиотекама широм света постоје обучени библиотекари за рад са младима, али код нас је то реткост због мањег броја запослених у установама културе. Сјузан Хигинс наводи: „Деци је потребна подршка у избору књига и друге грађе и помоћ да науче како оне могу да се користе – дечји библиотекар усредсређен је на олакшавање тог окружења учења. Припрема препоручених листа онога што треба да се чита заснована је на узрасту и нивоима читања, а оне служе као приручно средство за родитеље.”¹ Постоје дефинисана правила о радним местима која обављају квалификовани библиотекари, при чему запослени на позајмним одељењима издају књиге које корисници желе. Уколико се рутински обавља посао неће постојати дилема да ли неку публикацију препоручити припаднику зед генерације или не. Вредности постоје да бисмо разликовали добро од лошег, корисно од некорисног, праведно од онога што чини штету другима, а примена моралности и етичности је одлика савесних библиотекара који никада неће моћи да буду адекватно замењени букоматима. „Успешна библиотека је она која управља службама тако да максимално повећа добробит свих који су с њом у вези, пре свега крајњег корисника.”² Умереност у приступу и поступању представља темељ морала, због чега многи библиотекари који савесно обављају свој посао често наилазе на бројне дилеме. Спознати шта је смисао етике и позивати се на етичке принципе, кроз све аспекте свог рада, један је од највећих изазова са којим се библиотекар суочава.

Савремене библиотеке темеље свој рад на основу „IFLA – Етичког кодекса за библиотекарe и информационе стручњаке” који представља скуп етичких смерница и основних начела која дају препоруку за професионално понашање.³

1. Приступ информацијама
2. Одговорност према појединцу и друштву
3. Приватност, тајност и транспарентност
4. Отворен приступ и интелектуална својина
5. Неутралност, лични интегритет и професионалне вештине
6. Однос између колега и однос између послодавца и запослених

Библиотекарско друштво Србије издваја и седму тачку – завршне одредбе, истичући да „сваки библиотекар, члан Библиотекарског друштва Србије, који поштује начела овог Кодекса имаће пуну подршку Библиотекарског друштва Србије

¹ Сјузан Хигинс, *Јавне библиотеке и службе за младе* (Београд: Народна библиотека Србије, 2009), 37.

² Питер Брофи, *Библиотека у двадесет њвном веку* (Београд: Clio, Београд, 2005), 115.

³ Међународна федерација библиотечких удружења у установа, „Етички кодекс за библиотекарe и информационе стручњаке”, IFLA, преузето 25. 8. 2024, <https://cdn.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/faife/codesofethics/serbiancodeofethicsfull.pdf>.

уколико због тога буде у неприлици.⁴ Библиотеке су места која покушавају да задовоље културне, информационе, образовне и социјалне потребе корисника, уз константну могућност непосредног приступа информацијама и културном садржају. У раду са корисницима често се наилази на етичка питања и зато је константна едукација библиотекара неопходна. Учење о моралности и етичности на свим нивоима образовања нужно је за потребе духовног и интелектуалног развоја савременог човека.

Присутна је стална унутрашња борба да се посао библиотекара обавља савесно и зато се јавила потреба за истраживањем примене моралности и етичности у раду са младима.

Зег генерација у библиотеци

Период између детињства и одраслог доба прати период биолошког сазревања, који се најчешће назива периодом младалаштва. Младима је, поред телесног и психичког сазревања и тражења свог места у друштву, спознаја сопственог идентитета најбитнија. У том добу им је важно да људи око њих почну да их третирају као одрасле особе, да се осамостале и више времена проводе са вршњацима са којима деле слична интересовања. Такође, жељно ишчекују да што пре из деџер одељења пређу у одељење за одрасле кориснике и да почну да читају „озбиљнију”, тематску и стручну литературу.

Библиотекари ослушкују те потребе и труде се да осмисле посебан простор за дружење тинејџера⁵, у коме би они били окружени адекватном књижевном грађом и где им се пружају услуге које одговарају њиховим потребама, а које су битно разликују од потреба деце али и од одраслих корисника. „Основна стратегија за стицање образоване заједнице младих је стварање библиотечког простора који привлачи тинејџере, залагање за слободно време за читање, упућивање младих у разумевање академских текстова као и позивање тинејџера да активно читају.”⁶ Њима су важне животне теме, као и филозофски, религијски и психолошки аспекти, литература која ће у њима пробудити осећај зрелости и могућности да се активно укључе у дешавања у својој околини и начин да корисно усмере „природни” бунт против правила. Уколико наиђу на разумевање одраслих

⁴ Библиотекарско друштво Србије, „Етички кодекс библиотекара Србије”, преузето 25. 8. 2024, <https://bds.rs/wp-content/uploads/2019/02/Eticki-kodeks-bibliotekara-Srbije.pdf>.

⁵ Тинејџер (енгл. teenager) је енглески назив за особу у фази адолесценције која се у савременим психолошким концепцијама схвата као специфична фаза у развоју личности, праћена изразито бурним психичким, емоционалним и моралним кризама које су присутне да би стимулисале развој и без којих не би било релевантних промена.

⁶ Сјузан Хигинс, *Нав. гело*, 70.

лакше ће послушати, прочитати задату лектуру без много убеђивања, а исто тако и прихватити објашњење зашто одређену књигу не би требало да читају баш у том периоду.

У разговорима са младима настојало се да се утврди како они гледају на библиотеку – као на установу у коју морају или желе да долазе. Закључено је да уколико се у најосетљивијој фази њиховог одрастања успе утицати на ток њиховог образовања и начин размишљања, да је остварена друштвена функција библиотеке. Уз довољно труда, може се извршити утицај на младе тако што ће им се пружити помоћи да кроз квалитетно штиво усвоје неки од здравих животних постулата. Такође, позивањем на позитивне примере, који се могу наћи у литератури, може се утицати на превенцију непожељног понашања, развијати емпатију, духовност и подстаћи лични развој. „Улога библиотеке у социјализацији деце и чувању најмлађих од штетног утицаја улице у савременом друштву, већа је од оне која се односи на развијање читалачких способности и интересовања. Унапређивање читалачких интересовања и способности деце је одређујући показатељ успешности рада библиотеке, а не број књига у библиотеци, или број посета.”⁷

На ставове младих утичу многи чиниоци као што су породица, школа, вршњаци, друштвене мреже или библиотека. Поставља се питање да ли тинејџери могу променити своје мишљење уколико им родитељ, професор или неки други ауторитет изнесе довољно убедљиве аргументе? Или да ли је узалудан сам покушај промене њихових ставова и убеђења? Ставови зед генерације све више су униформни, односно они прихватају оне вредности које подржава већина њиховог друштва, а ређе доносе сопствени суд. Поред промена које се јављају у интелектуалном развоју, приметно је и рано сексуално сазревање као карактеристика физичког развоја. То код њих буди жељу за читањем одговарајуће литературе која им може открити одређене непознанице. Где је ту мера, односно какво штиво библиотекар може понудити, како им помоћи у разумевању себе? То уједно значи привући их и задржати у библиотеци, јер се читалачки афинитети обликују баш у периоду адолесценције.

„Слобода изражавања и информисања условљена је и узрастом корисника, те се посебан однос негује према деци, јер се поставља питање моралности приступа одређеним материјалима доступним у електронском облику, чија садржина може изазвати озбиљне и негативне последице у образовању најмлађе популације.”⁸ Деца најчешће у периоду између 13 и 17 година, када прелазе на одељење за одрасле, траже актуелне *booktok* наслове који су препоручени на друштвеним мрежама и другим електронским медијима. На библиотекару је одлука да ли ће девојцицама које крећу у средњу школу дати књигу *Педесет њанси – Сива, Безнадежни, Неко од нас лаже, Црна мајица*, јер потреба за заштитом младих од, (потенцијално)

⁷ Александра Вранеш, Љ. Марковић и Ј. Јанићијевић, *Етичност у науци и култури* (Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2008), 76.

⁸ Александра Вранеш, Љ. Марковић, Ј. Јанићијевић, *Етичност у науци и култури* (Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2008), 159.

штетних медијских садржаја сукобљава се са правом на читање и интелектуалну слободу.

Рад са младима у Библиотеци „Димитрије Туцовић” у Лазаревцу

Библиотека „Димитрије Туцовић” у Лазаревцу активно учествује у промовисању образовања, читања, развијања моралних и етичких вредности код младих корисника. Пратећи промене у друштву и коришћењу нових технологија, јавила се идеја да се истражи са колико етичких недоумица се сусрећу библиотекарски који раде са младима и како их они решавају. „Етика је наука о моралу и о вредностима живота. Она говори о томе шта се тражи у животу и од живота, како човек поступа и како треба да поступа, које норме прати и ка којим циљевима треба да се усмери.”⁹ Комуникациона димензија неопходна је у раду са младим генерацијама с обзиром на то да им је неопходно показати да се поштује њихова личност, при чему је битно задржати етички исправно и професионално понашање. Књига, која се често назива и „лек за душу”, уједно је и непредвидива, јер се никада не зна какав ће утицај имати на читаоца. Неки цитати и поруке остају дубоко урезани у памћење, а неки од њих постају и водиле кроз даљи живот. „Учествујући у васпитно-образовној делатности, библиотекарски имају могућност да утичу на развојни пут детета тако што ће бити у могућности да сваком, у правом тренутку, понуде одговарајућу књигу.”¹⁰

У раду са младима важно је обратити пажњу на њихова осећања, на начин како се идентификују са ликовима у делима, како доживљавају одређене публикације и да ли катарза коју доживе након читања делује на њих у позитивном или негативном облику. Оцењено је да је период од 13 до 17 година пресудан за обликовање будуће одрасле особе и тада је битно утицати на њихов читалачки укус. Библиотекарски су пред тешким задатаком када адолесценту треба да објасне да књига на којој пише *booktok* сензација и која има преко седам милиона фанова, заправо није примерена њиховом узрасту – ни по садржају, језичком стилу, а ни према култури читања коју негујемо.

Тинејџери долазе у лазаревачку Библиотеку са жељом да прочитају нешто занимљиво, актуелно, а да не буде обимно, те је на библиотекарску да препоручи најбољу грађу. Девојчицама су занимљивије књиге о пријатељству, љубави, сексу, езотерији, а дечацима хорор, фантастика, акција, књиге о компијутерима, трилери, стрипови. Често се користи опаска „времена су се променила”, али када се

⁹ Кирил Темков, *Добро, боље, најбоље: Етика за младе*, (Ниш: Бајка, 2003), 17.

¹⁰ Јелена Митровић, „Примена библиотерапије у школској библиотеци”, *Читалиште* год. 3, бр. 23 (2013): 64, приступљено 25. 8. 2024, http://www.citaliste.rs/casopis/br23/mitrovic_jelena.pdf.

боље сагледа ситуација схвата се да су тежње и потребе млађег нараштаја исте као што су и биле. Према мишљењу аутора рада млади и данас теже да се истакну по вештинама и знању, да постигну успех у ономе што раде, да буду културни и образовани, да стекну углед и признања у друштву.

Библиотекар који савесно обавља посао понекад поставља себи питања – да ли је у реду дати на читање све наслове које деца траже, или је за поједине потребно извршити селекцију? Да ли девојчицама које су завршиле осми разред дати књиге о страсти, сексу, црној магији? У Библиотеци „Димитрије Туцовић” разматрају се питања моралности, у комуникацији са млађим корисницима, кроз класичне врсте књижевности за децу, приче, бајке и басне. Након разговора са једном групом чланова дошло се до сазнања да је пожељно додатно разговарати о прочитаном штиву. Они су изнели различита мишљења о лажи, мудрости и сналажљивости након прочитане Езопове басне *Лисица и јрожђе*. Неки су осудили лисицу која говори да је грожђе кисело како би оправдала себе и свој неуспех, а неки су рекли да ће применити тај модел понашања у будућности.

Деца школског узраста мењају своје ставове о моралу читајући и анализирајући књижевна дела у школи, а често имају потребу да прочитано прокоментаришу и са библиотекари, нпр. дела – *Ану Карењину* Л. Н. Толстоја, *Злочин и казну* Ф. М. Достојевског и Кафкин *Процес*. Поједини професори приликом анализе и тумачења лика Ане Карењине организују дебату, јавни час где се чују гласови ученика који износе своја мишљења и ставове да ли осуђују или подржавају поступке главне јунакиње. Анализа је показала да ученици другог разреда Гимназије у Лазаревцу углавном одобравају Анину љубав са Вронским, имајући у виду да се 60% ученика тако изјаснило, док је 40% анкетираних осуђивало њене поступке.

Поред обавезне лектире адолесценти воле да читају и тзв. необавезну литературу, приликом чијег одабира се воде, пре свега, мишљењима својих пријатеља, чија им је препорука важнија од савета професора, родитеља и библиотекара. Младима је мишљење вршњака изузетно важно, у многоме утичу једни на друге – у формирању погледа на свет и на читалачки укус и одабир литературе која се, нажалост, своди на ауторе и дела која су медијски експонирана. Маркетинг и препоруке у медијима, а пре свега на друштвеним мрежама, имају јак утицај на тинејџере и њихово интересовање за одређене наслове.

„Сервис позајмљивања књига и осталог библиотечког материјала, помоћ при проналажењу информација, даљинско коришћење библиотеке, као и класичан рад у читаоници, у јавним библиотекама су тачке у којима се сусрећу корисник и библиотекар.”¹¹ Запослени у Библиотеци у Лазаревцу који раде на Позајмном одељењу за одрасле, где им корисничку групу чине и свршени основци, покушавају да испоштују смернице ИФЛЕ за рад са младима, тако што их поштују као

¹¹ Јасмина Нинков, *Нова библиотека: иновативности и социјална улога библиотеке* (Љиг: Интернет клуб, 2024), 8.

индивидуалне особе, разумеју њихове развојне потребе, културу и интересовања, размишљају креативно и труде се да остваре леп приступ и сарадњу. Породица је темељ етичких вредности којима се кроз живот водимо и родитељи често долазе у Библиотеку са жељом да побољшају комуникацију са тинејџерима, тражећи књиге које би им помогле у том погледу. То су ситуације у комуникацији, у којима се код младих буди стид, кривица, стрепња, страх или емпатија, симпатија и љубав. Налажењем адекватне литературе библиотекар може помоћи родитељима у разговору са младима и разумевању њихових осећања.

Јасно је да су међуљудски конфликти неминовни јер постоје разлике у мишљењима, али битан је порив да се поштују етичке норме које налазе свој одраз у разним областима. Пратећи потребу еколошке заштите, често се организују радионице на којима се младима говори о загађењу животне средине. Њихов закључак је да многи појединци, због непоштовања еколошких стандарда, пролазе без моралних санкција. Тиме се посредно урушава систем вредности на којем би деца, млади и старији требало да изграде здраво, праведно и одговорно друштво. „У том узрасту ране адолесценције млади почињу да размишљају о моралној исправности одређених одлука у животу, пошто и ликови у романима за младе често доживљавају патње, и последично, код њих долази до моралног сазревања. Неопходно је истраживање како би се испитао значај читања из задовољства у животу тинејџера и како би јавне библиотеке могле да нуде и промовишу читање из забаве”¹² наводи Сјузан Хигинс у делу *Јавне библиотеке и службе за младе*.

Методологија и резултати истраживања

Запослени у лазаревачкој Библиотеци, који се често сусрећу са моралним и етичким питањима у раду са младима, спровели су истраживање за чије потребе је коришћена дескриптивна статистичка метода, а анкетирани су библиотекари и књижничари запослени у јавним библиотекама. Анкета је посебно састављена за потребе овог истраживања и послата је на имејл-адресе, а након завршетка анкете коначни број одговора је био 48. На имејл-адресе је прослеђен јединствено креиран, анонимни упитник од десет питања:

- општи подаци о испитаницима,
- године живота и радног искуства у библиотеци,
- да ли у њиховој установи постоји запослени библиотекар за рад са младима,
- имају ли етичке дилеме при издавању књига млађој популацији,
- која три књижевна дела би обавезно требало да прочитају корисници библиотечких услуга од 13 до 17 година,

¹² Сјузан Хигинс, *Јавне библиотеке и службе за младе* (Београд: Народна библиотека Србије, 2009), 73.

- које су то књиге које млади траже, а нису прикладне за њихов узраст, па код запослених у библиотеци буде моралне и етичке дилеме,
- да ли су спремни за додатну едукацију за рад са тинејџерима.

Циљеви истраживања су обухватали утврђивање:

- да ли у библиотекама има запослених библиотекара обучених за рад са младима, осим дејџих библиотекара,
- како вршити селекцију књига које јесу за младе, а које не,
- да ли се поставља питање етике приликом издавања одређених публикација,
- да ли су библиотекари спремни да се додатно едукују, читају литературу коју млади траже,
- прављење усаглашеног списка литературе која има позитиван утицај на младе читаоце.

Највећи број одговора дали су испитаници између 40–49 година, дакле 54,16% , затим је било 27,8 % анкетираних између 30–39 година, а 18,75 % је оних који су у групи између 50–65 година старости. Истраживање показује да је 91% испитаника женског пола и да је 82% њих преко осамнаест година у струци.

Године испитаника	Изражено у процентима
30–39 година	27,8%
40–49 година	54,16%
50–65 година	18,75%

Табела 1: Структура испитаника

На основу анализе добијених података дошло се до закључка колико су запослени у установама културе спремни да се додатно едукују, колико имају свест о својој улози у формирању ставова млађих генерација и да ли имају недоумице у раду приликом издавања и набавке одређених публикација. У роману *Неко од нас лаже* Карена Макмануса, намењеног тинејџерима, описана је идентична сцена која се догодила у ОШ „Владислав Рибникар” у Београду. Аутору рада се самим тим наметнуло питање – колико библиотекари промишљају о последицама пре него што неку књигу дају у руке деци?

Резултати анкете, која је спроведена међу библиотечким радницима, показује да би поједини испитаници осмишљавање и реализацију иновативних активности у раду са младима одбили, с обзиром на то да увођење иновативних услуга захтева додатно радно ангажовање на које они нису спремни. Време добијено увођењем аутоматизације и убрзањем процеса рада није искоришћено на одговарајући начин – за повећање броја и побољшања квалитета услуга које библиотека нуди.

Једно од питања у анкети се односило на навођење три књиге које би према мишљењу испитаника требало да прочитају корисници између 13–17 година живота. Неки од наведених наслова су:

- *Галеб Џонаџан Ливинџион*, Ричард Бах
- *Демџан*, Херман Хесе
- *Велика очекивања*, Чарлс Дикенс
- *Половина њонедеља*, Влада Стојиљковић
- *Вејше, снегови*, Џон Грин
- *Ходайи, џрчаји, лејейи*, Сабрина Рондинели
- *Девојка с њоморанцама*, Јустејн Гордер
- *Чича Томина колиба*, Херијет Бичер Стоу
- *Животињска фарма*, Џорџ Орвел
- *Убийи џициу руалицу*, Харпер Ли
- *Е, заболе ме*, Марк Мансон
- *Лејо када сам научила да лејим*, Јасминка Петровић
- *Бездно*, Светлана Велмар Јанковић
- *Рани јади*, Данило Киш

Поједини библиотекари сматрају да у овом периоду одрастања адолесцената не би требало инсистирати на читању дела класичне књижевности, већ више на развијању саме навике читања и доласка у библиотеку. Они сматрају да би се временом код млађих корисника формирао квалитетан читалачки укус и самим тим би на ред дошла и дела изузетне књижевне вредности.

Према анкети, неки наслови интригантне, ласцивне или вулгарне садржине, неприкладне узрасту и које буде моралне дилеме код библиотекара и родитеља су:

- *Аристотел и Данте ошкривају џајне универзума*, Бенџамин Алире Саенз
- *Доротеј*, Добрило Ненадић
- *Неко од нас лаже*, Карен М. Макманус
- *Са нама се завршава*, Колин Хувер
- *Педесет њијанси – сива*, Е. Л. Џејмс
- *Афтер*, Ана Тод
- *Љубав у доба кокаина*, Симонида Милојковић
- *Мамац*, Давид Албахари

Поједини наслови су се понављали скоро у сваком попуњеном упитнику. Иницијатива за постављање овог питања се пробудила након бурног реаговања родитеља на књигу *Доротеј* Добрила Ненадића, а која је сврстана у обавезну лектуру ученика прве године Гимназије у Лазаревцу, а за коју сматрају да садржај није примерен узрасту. Честа дилема са којом се суочавају запослени је да ли децацима и девојцицама дати у руке књиге о црној магији која их интересује у том прелазном периоду, из основне у средњу школу, и да ли им дозволити да читају еротске романа који су препоручени као тик-ток сензације. Битно је да запослени у библиотеци прочитају садржину или целу публикацију како би били упуњени шта је то што је побудило интересовање код младих.

На питање које изворе информација о новинама у издавачкој делатности и најчитанијим публикацијама сматрате најзначајнијим, испитаници су одговорили:

- веб-странице и званичне сајтове релевантних издавачких кућа,
- научне, стручне, недељне часописе,
- каталоге продајних изложби књига,
- друштвене мреже,
- сајтове других библиотека са препорукама књига.

На основу добијених резултата утврђено је:

- ниједна библиотека обухваћена анкетом нема, поред библиотекара на децјем одељењу, лице за рад са младима као што је то случај у многим земљама у иностранству,
- запослени углавном не читају актуелне тик-ток наслове које траже тинејџери и не врше селекцију литетатуре коју им издају,
- старије колеге нису заинтересоване за додатне едукације, док се код млађих јавља та жеља,
- многи не размишљају о етичности док обављају свој посао и нису свесни свог утицаја на кориснике библиотечких услуга.

Добијени резултати могу бити корисна смерница библиотекарима у јавним библиотекама за унапређење рада са младима и за даље испитивање њихових читалачких потреба, како би постављањем стратешких циљева и правим одабиром литературе привукли ту популацију, развили позитиван став према читању, критичко мишљење и научили их одговорности према себи и другима.

Закључак

Свако прочитано дело има одређену социолошку, психолошку, филозофску (етичку, естетичку) димензију, обогаћује читаоца и носи неку поуку. Воља да се ради на себи, позитиван став о животу и жеља за успехом покреће млађе кориснике да долазе у библиотеку. Читање доприноси њиховој способности комуникације, поспешује развој међуљудских односа, омогућава бољу интроспекцију, усавршава способност вербалног изражавања и креативног стваралаштва. У том погледу, библиотекар мора бити активан и ослушкивати њихове потребе. Без библиотекара, богатство литературе која се нуди у библиотекама није видљиво. Зато је потребно, уз адекватне публикације, наћи прави начин да млади створе читалачку културу.

Библиотекари, који раде са млађом популацијом, налазе се пред професионалним изазовом у тражењу најбољег начина како да им се приступи с пажњом, истовремено поштујући њихову личност и жеље, а притом не одустајући од утемељених моралних вредности које су уткане на образовном и духовном путу

развоја личности. На основу обављеног истраживања и стечених сазнања утисак је да је потребно уложити додатне напоре у циљу стварања адекватнијег и обухватнијег плана и програма моралног васпитања младих, али и едукације запослених за овакав вид ангажовања.

Недовољан је број семинара, стручних скупова и конференција у нашој земљи које се баве овом темом. Из анкете смо сазнали како размишља део запослених у јавним библиотекама и закључили да би велика помоћ библиотекарима био јединствен избор литературе која има књижевноуметничку вредност, подстиче стваралаштво и размишљање, пружа начине за решавање проблема и помаже у духовном сазревању. Анализа анкете показује да је један од услова да квалитетна литература стигне до корисника спровођење адекватне и добро осмишљене набавне политике. Потребне и жеље младих читалаца су бројне и разноврсне, а обављено истраживање је открило да је потребна мера опреза приликом издавања одређених публикација тинејџерима и да та мера намеће питања о одржавању граница између личних и професионалних ставова. У циљу веће посете библиотекама на нашим просторима, било би пожељно креирати и листе потенцијалних тема и књига које би могле да заинтересују, привуку припаднике зед генерације да више читају. Додатне, практичне, назнаке аутора рада усмерене су на указивање библиотекарима, наставницима, школским сарадницима и родитељима на значај читања у образовном контексту, као и у контексту разоноде и додатне едукације.

Сврха обављеног истраживања је била да се пробуди свест код библиотекара о значају одабира квалитетне литературе која може утицати на морално сазревање млађих корисника, као и на подстицај да се и у другим јавним библиотекама спроведе истраживање о читалачким потребама младих. Мисија библиотеке је да код адолесцената развија свест не само о значају читања и образовања, већ да им помогне у моралном развоју, а већина библиотекара кроз поверење и лепу реч то уме и радо чини.

Литература

1. Bilbija, Biljana. *Osnovi bibliotekarstva*. Banja Luka: Glas srpski, 2004. (na ćirilici)
2. Brofi, Piter. *Biblioteka u dvadeset prvom veku: nove usluge za informaciono doba*. Beograd: Clio, 2005.
3. Vraneš, Aleksandra, Ljiljana Marković i Jasna Janićijević. *Etičnost u nauci i kulturi*. Beograd: Filološki fakultet, 2008. (na ćirilici)
4. *Etika u nauci i kulturi: međunarodna naučna konferencija*. Beograd: Filološki fakultet, 2010. (na ćirilici)
5. Međunarodna federacija bibliotečkih udruženja u ustanova. „Etički kodeks za bibliotekare i informacione stručnjake”. IFLA. Preuzeto 25. 8. 2024. <https://cdn.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/faife/codesofethics/serbiancodeofethicsfull.pdf>. (na ćirilici)
6. Mitrović, Jelena. „Primena biblioterapije u školskoj biblioteci”. *Ćitališće* God. 3, br. 23 (2013): 62–69, http://www.citaliste.rs/casopis/br23/mitrovic_jelena.pdf. (na ćirilici)
7. Ninkov, Jasmina. *Nova biblioteka: inovativnost i socijalna uloga biblioteka*. Ljig: Internet klub, 2024.
8. Rendić, Aleksandra i Orijana Vuković. „Etika u bibliotekarstvu – dužnost, privilegija, izazov”. *Bibliotekarstvo srpske* br. 10 (2008): 80–93, <https://doisrpska.nub.rs/index.php/BIBSR/article/view/9632/9324>. (na ćirilici)
9. Temkov, Kiril. *Dobro, bolje, najbolje: Etika za mlade*. Niš: Bajka, 2003.
10. Higin, Sžuzan. *Javne biblioteke i službe za mlade*. Beograd: Narodna biblioteka Srbije, 2009.

ETHICS AND MORALITY IN WORK WITH YOUNG PEOPLE

Summary

In addition to family, school and society, libraries have an important role in moral education of children and young people, taking care of children's needs and providing them with a fun, educational and reliable environment for both education and leisure. It is necessary to create strategies in working with young people so that library employees can support them in their cultural, educational and moral growth, and at the same time keep in mind that book recommendation is a responsible task of librarians for the benefit of young people. Honesty, righteousness, moderation and manner are the pillars of morality, and care must be taken to ensure that the publications they borrow from libraries convey such values. This paper will present the results of the research obtained by surveying library employees on how much they are ready to receive additional education for working with young people and how much they think about ethics when issuing various titles to Gen Zers (members of Generation Z). The research attempts to determine the contribution of librarians to young people's attitudes towards reading as well as to providing guidelines for their reading interests and habits.

Keywords: morality, young people, teenagers, ethics, library, book, librarians

Dragana Marinković